

ВАТРЕНО КРШТЕЊЕ .

Током Балканских ратова и Великога рата начелник војног санитета, српски пуковник др Роман Сондермајер (1861-1923), имао је три сина са супругом Станиславом: Владислава, потпуковника авијације; Тадију (1882-1967), нашег славног пилота-ловца из Великога рата и најмлађег Станислава (*5. IX 1898, Београд – †5. VIII 1914, село Добрић на Церу), који је, као и старији брат Тадија, похађао II Мушку гимназију и био одличан средњошколац. Станислав се све време угледао на браћу који су му били очигледани узор, а особито на средњег брата јер му је по годинама био ближи. Поред тога, сва тројица су била задојена Косовским заветом, чојством и јунаштвом. Ваља имати још на уму да су они, по мајчиној страни, унуци Димитрија Ђурића (1838-1893), ђенерала потоњих Обреновића.

Школске 1913/14, по свршетку VI разреда гимназије (по старом), Станислав се потпуно на своју руку, уз противљење родитеља одметну, те приступи нашој војсци недалеко од Шапца као добровољац, гледајући да и он буде у некој од коњичких јединица, јер му је и брат Тадија био у Коњичкој дивизији. Мали на крају буде послат у III Коњички пук под командом пуковника Петра Саватића. Претпостављени су веома добро знали чије је он дете, тако да су га стално држали на оку и давали му позадинске послове курира, тимарења и исхране коња и слично.

Малом Сондермајеру није било право што је скоро стално у позадини, а он се заправо пријавио да се бори и брани нападнуту Отаџбину. Сматрао је да је и поред тога што је млад и науснице му се мало нагаравиле, ипак дорастао свом ратном задатку јер је увелико био, за свој број година, добар јахач и пристојно научио да барата хладним и ватреним оружјем (коњичком сабљом и карабином). Није му било право што су га стално сматрали као да је још дете, а не момак. Скоро увек је подносио Команди писмене и усмене молбе, али без икаквог успеха.

Станислав је многим додијао и да би малом молба била услишена дозволе му на крају да буде у једном од јуриша српске коњице при покушају ослобођења Шапца, када су се аустро-угарске трупе IX Корпуса једва одржале. Јуриш је извршен, 5. VIII 1914, код села Добрића (између Шапца и Богославца). Противничка војска се у први мах поколебала, али је ипак остала не штедећи муницију, тако да се Шумадијаска дивизија I позива морала повући. Један од краћих рафала *шварц-лозеа* покоси и малог Станислава који се све време јуриша трудио да буде у првим бојним редовима током свог ватреног крштења, очигледно се не плашећи ничега. По свршетку тог неуспешног коњичког напада, када се трупе Фрање Јосипа још нису почеле повлачити назад преко Дрине, Сташка су нашли где и даље чврсто држи карабин, лежећи полеђушке, широм отворених очију. Испод окрвављеног копорана мали је на себи имао морнарску одећу какву су ондашња градска деца његовог узраста најчешће носила. У једном од цепова нашли су Сташкову последњу школску књижицу VI разреда са фотографијом на којој је одевен као матроз. Пошто је био малолетан ту је књижицу заправо носио као легитимацију. У другом цепу нађен је и његов мали ратни дневник замотан у марамицу.

Станислав-Сташко Р. Сондермајер
(*5. IX 1898, Београд – †5. VIII 1914, село Добрић на Церу)

Несрећни Станислав-Сташко Р. Сондермајер се сматра најмлађим палим српским борцем током славне Церске битке. Брижне мајке села Богославца нашавши ово племенито дете окупале су га и честито сахраниле као своје да је, док су девојке исплеле за њега, као да им је био рођени брат, венчиће свежа пољска цвећа. Вест о његовој погибији измамила је сузе многим нашим војницима и официрима увелико огрубелих од претходних ратовања. Сазнавши шта се догодило Исидора Секулић му је посветила прозну песму *»Тихе риме«*, док је његов разредни старешина, проф. Миодраг Ибровац, прибележио: *»Од срца жаљен, млад, а тако славан, мали јунак III Коњичког пука борави вечни сан на пољу части«*...

Станислав и данас почива на средишњем делу села Богославца где је био од почетка сахрањен, а о чијем се гробу и данас честито брину добри људи из тог села.

Станислава, супруга др Романа, а мати најмлађег сина Сташка, је као врла Српкиња, када је неумитна војна започета, иако је већ била оболела, отишла је да помаже као болничарка. Она је само неколико дана пре Сташкове погибије умрла од рака, вест која је погодила све из благородне породице Сондермајер...

Сташкова јуначка погибија и то за време ватреног крштења, скоро се у потпуности поклапа са истоветним догађајем о коме нам детаљно приповеда Лав Толстој у роману *Рат и мир*, када говори о Пеђи Ростову, најмлађем брату Наташином. Пеђа је, ако се тако може рећи, био Сташков исписник, који је исто желео да учествује у одбрани нападнуте Отаџбине. Био је добровољац у коњици (руски хусари) и стари Кутузов га је постранце чувао јер је веома добро знао његове родитеље. После безбројних Пеђиних молби, малом дозволе да учествује у протеривању Наполеонових гренадира из Русије. И у том првом његовом јуришу падне од залуталог француског танета. Последње што је видео док је падао на леђа чврсто држећи сабљу било је велико плаво небо, које брзо постаде вечни мрак...

Коста Ђ. Кнежевић

(*Политика*, 24. II 2018, субота, бр. 37.459, год. СХV, стр. 19, *»100 година од Великог рата«*, текст је дат цео).

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

Šime O. (24. II 2018)

...Ваš ми је драго и весели ме што си писао о малом Sondermajeru, јер је био ред.

Дејан В. (24. II 2018)

...Хвала и на новој причи, драго ми је што је прихваћена у интегралном облику!..

Маја N. (24. II 2018)

Fantastično! Odakle Vam svi ti podaci?!

Веља чутурица (24. II 2018)

...Опет све честитке!..

Саша В. (25. II 2018)

...Хвала, опет одлично!..

Оги Л. (25. II 2018)

Већ читао, одличан текст и дивна прича.

Василије К. (25. II 2018)

...Прочитао сам оба Твоја последња текста и онај о Твом деди Брани, којег сам и лично познавао, и овај о малом Сондермајеру. Лепо. Настави и припремај све то за једну књигу, која ће, у то сам сасвим сигуран, имати доста читалаца...

А.Е.Г. (25. II 2018)

...Супер Ти је текст у *Политици* о Сондермајерчићу. Знаш ли за песму коју је о њему написала Исидора?..

Дејан П. (26. II 2018)

Одличан текст.

Аца М. (27. II 2018)

Стварно лепа и дирљива прича, дивно испричана као и све претходне, за коју сам тек сада сазнао...

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Стефан Петровић (24. II 2018)

Косовски завет...

артиљерац (24. II 2018)

Господин Тадија Сондермајер, је био ПРВИ српски ваздухопловни инжењер. Наравно, био је пилот у I Светском рату. Оборен од стране Немаца, тешко је био рањен. Одликован високим француским одликовањима. Заједно с колегом пилотом, Русом, Бајдаком 1927, прелетео је од Париза до Бомбаја. Био оснивач српског (југословенског) Аеро клуба. Оснивач и директор "Аеропута" (СЕДМА авиокомпанија на свету). "Аеропут" је био врло ПРОФИТАБИЛНА компанија док је он био директор. Летели су, у оно време, на најмодернијим авионима, Локид "Електри". За време II Св. рата затваран од стране немаца као српски родољуб, а после рата доживео тужну судбину. Нису му дали да се било где запосли, па је једно време радио као физички радник. Касније је, као ХОНОРАРНИ сарадник радио на изградњи Новог Београда. Сетили су га се 1957. на 30-годишњицу "Аеропута". Умро је 1967. Тадији Сондермајеру Србија се НИКАДА није одужила. Добио је, 2017, на иницијативу професионалних пилота, улицу и бисту, али то је ништа колико је он Србију задужио. Слава му.

артиљерац (25. II 2018)

Још нешто у вези Тадије Сондермајера, ако ми буде дозвољено. Године 1926. имао је двобој пиштољима са Милошем Црњанским. Наравно, то је било забрањено, па је договорено да ако неко погине, онда ће се испричати да је несрећа у лову. Црњански је имао првенство пуцања и, промашио је. Тадија Сондермајер није хтео да пуца. После је Црњански рекао: "Било је у том његовом гесту збиља нечег витешког".

Mali Bibliotekar (25. II 2018)

Poštovani gospodine artiljerac, pratim Vaše komentare kao i tekstove u ovoj rubrici (ne bi loše bilo da svi dobiju zaseban odeljak na sajtu kao i da se sva štampana izdanja objave u elektronskoj formi, a ne na preskok), i ne mogu a da se ne javim povodom toga što umete da pričate o nečemu što nema veze sa tekстом. Tako ste i sada u komentaru na tekst o Stanislavu Sondermajeru počeli da pričate o njegovom bratu Tadiji, što bi bilo isto kao da neko počne priču o Bibliji a vi počnete da pričate o Tori. 'Ajde da se držimo teme i da ne idemo na više strana jer se time ništa ne postiže. Lepo je što Vi sve to znate i uvek imate dodatne informacije ali su suvisne. I ispod samog odeljka za postavljanje komentara piše "da se držimo teme teksta" što Vi ne činite.

Branko P. (26. III 2018)

...Нисам желео да се јавим док не стигнем барем нешто од текстова и да прочитам. До сада сам прочитао три и могу да кажем да су сјајни, детаљни, добар опис многих наших мана и врлина. Претпостављам да није мали труд уложен у писање тих 20 текстова, а чини ми се да би још стотину могло да постоји, па да опет не буду обухваћене све значајне личности (познате и непознате широј јавности)...

